

אגודת אנשי מדע שומרי תורה בישראל - חוג הרופאים

שיעור תורה לרופאים

י' אייר תשפ"ב, [2022 / מאי / 11]

שיעור מספר 405

נושא השיעור:

שאלות שהתעוררו בעקבות הטבח הנורא בעיר אלעד

שיעור רופאים הבא: בס"ד יום רביעי כ"ג סיון תשפ"ב, 2022 יוני 22

שאלות שהתעוררו בזמן הטבח בעיר אלעד יע"א

[בדמיון חיי - הצלת חיים בעת פיגוע]

בס"ד ז' באייר תשפ"ב

לכבוד מוריני ורבינו הרב יצחק זילברשטיין שליט"א

בעקבות הפיגוע הנורא והאיום שאירע בעיר אלעד יע"א (ביום חמישי בערב ד' אייר תשפ"ב) בו נרצחו 3 יהודים על ידי בני עוולה, והרבה מכונני איחוד הצלה הגיעו ראשונים למקום כדי לתת טיפול לפצועים וההרוגים, התעוררו להם מספר שאלות. נודה לרב אם יוכל להתייחס לכך.

(א) כונן שהגיע למקום הפיגוע, ומודיעים לו שמחבלים מסתובבים עדיין בשטח, ויש חשש גם לחייו. מה עליו לעשות?

(1) כשעדיין לא התחיל לטפל?

(2) כאשר התחיל לטפל בפצוע קל שאין חשש לחייו?

(3) כאשר התחיל לטפל כבר בפצוע קשה שיש חשש לחייו?

(ב) כונן שהגיע לטפל בפצוע קשה, ומודיעים לו שיש עוד פצוע לידו, ונראה שהפצוע הראשון בו הוא מטפל, לא יחזיק מעמד. האם רשאי לעזוב את הפצוע כדי לטפל בפצוע השני?

(ג) כונן שהגיע לטפל בפצוע קשה, ומודיעים לו שהרבה ילדים מסתובבים בשטח. מה עליו לעשות? האם לא להתייחס לילדים שסביבו, ולהמשיך לטפל, למרות שעלול להיגרם להם טראומה בעקבות המראות הקשים?

ומה קורה כאשר הם ילדיו?

(ד) כונן שהגיע לטפל בפצוע קשה, ובא פרמדיק ואומר לו שעליו לעזוב את המקום ולטפל בפצוע אחר. האם להישמע לו?

(ה) כונן שהגיע לטפל בפצוע שהחזיק שני ילדים והוא מדמם, ולכאורה נראה שהפציעה קלה, והוא רץ לפצוע אחר, ולאחר זמן, כאשר חזר לפצוע הראשון, ביקש הפצוע שיקחו את ילדיו כי הוא מרגיש שהוא מתמוטט ועומד לאבד הכרה, ובאמת כך קרה. וכרגע מצבו קשה מאוד והיה אנוש בשבת, והכונן מרגיש יסורי מצפון האם נהג כראוי. - מה עליו לעשות?

(ו) מה עם קבורת הבגדים שהתמלאו בדם של פצועים ואולי גם חללים?

לסיכום:

יש לציין שהמקום היה חשוך מאוד, וקשה לטיפול, למרות כן, כונני איחוד הצלה ועוד כוחות הצלה, טיפלו במסירות נפש עד אין קץ.

כוננים אלו שהיו שם, חוו מראות קשים ביותר שלא ראו עד היום, ומבקשים מכבוד הרב דברי חיזוק כדי שיוכלו להמשיך לסייע בהצלת חיים.

בכבוד רב

מרדכי ברזלי - בשם המתנדבים שהיו באירוע

הנהלת איחוד הצלה

תשובה

תחילה נקדים מספר יסודות בחובת ההשתדלות להציל במקום סכנה, ולאחר מכן נשיב בסייעתא דשמיא לשאלות בפרטות:

א. גדרי החיוב להציל במקום סכנה:

כתב המשנ"ב (סימן שכט ס"ק יט) "אם יש סכנה להמציא אינו מחויב, דחיי קודם לחיי חבירו. ואפילו 'ספק סכנה' נמי עדיף ספיקו ידיה מודאי דחברו. **אולם צריך לשקול הדברים היטב אם יש בו ספק סכנה ולא לדקדק ביותר** כאותה שאמרו (בבא מציעא לג ע"א) המדקדק עצמו בכך בא לידי כך" (ומקורו 'פתחי תשובה' חו"מ סימן תכ"ו).

ולכן תחילה לכל יש לאמוד היטב מהו המצב בזמן הפיגוע, האם הכניסה למקום מוגדרת כ'ודאי סכנה' או רק כ'ספק סכנה'. ובהתאם לכך ישקול הכוון בדעתו ויכריע האם ינהג ב'שב ואל תעשה' וימנע מלהציל, או שרשאי לסמוך על מידת הביטחון ולצאת להציל.

ב. אדם רשאי למסור עצמו ל'ספק סכנה' כדי להציל מודאי סכנה

מ"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל סובר שאדם רשאי למסור עצמו ל'ספק סכנה' להציל את חבירו שהוא ודאי מסוכן. וראיתו ממסכת כתובות (דף סא ע"א) שמר זוטרא ורב אשי ישבו ליד פתח ביתו של אזגור מלך פרס, ועבר שם מלצר והוביל את מזונו של המלך. ראה רב אשי שפניו של מר זוטרא החזירו כי תקפו בולמוס, וסיכן רב אשי בעצמו ותחב אצבעו לתוך מנת המלך, והניחה בפיו של מר זוטרא. ובנס ניצל מעונש המלכות, כי טען שראה רוח צרעת על האוכל, ונמצא כדבריו, למרות שהוא התכוון לרוח הרעה ששרתה על מר זוטרא. הרי שמותר לאדם להיכנס לסכנת חיים כדי להציל את חברו מסכנה. וכלשון השיטה מקובצת (שם ד"ה קיוהא) "חזאי רוח צרעת דפרחא ביה במר זוטרא מרוב תאוה ומסרתי עצמי למיתה". כמבואר בספרנו "שיעורי תורה לרופאים" (סימן שצו. כרך ו עמוד 309) בעקבות הטבח הנורא בבית הכנסת בהר נוף (מרחשוון תשע"ה)¹.

ג. ב"עת מלחמה" כללי ההנהגה משתנים

כתב הרמב"ם (פ"ב מהלכות שבת הכ"ג) ובשו"ע (או"ח סימן שכט ס"ו): "גויים שצרו על עיירות ישראל... אם באו על עסקי נפשות..., יוצאים עליהם בכלי זין, ומחללים עליהם את השבת, ומצוה על כל ישראל שיכולים לבוא, לצאת ולעזור לאחיהם שבמצור, ולהצילם מיד הגויים בשבת". ונשאלת השאלה הרי כל 'מלחמה' נושאת בתוכה סכנה גדולה, כנאמר (שמואל-ב יא, כה) "כִּי כִזָּה וְכִזָּה תֹאכַל הַחֶרֶב", וכיצד מותר להסתכן למען הצלת הזולת?!

יתכן היה לומר שבאמת גם בעת מלחמה גדרי חיוב ההצלה כמו בעתות שלום. והרמב"ם לא בא אלא ללמדנו ש"מצור" הוא מצב סכנה המתיר חילול שבת.

¹ שם בשיעור הובאו ב' מקורות שלכאורה נוגדים לדעת מ"ח זצ"ל, ויש לחלק וליישב:

[א] נאמר ברמב"ם (פ"ה מהלכות יסודי התורה ה"ד) שבאותם מקומות שאדם לא חייב למסור עצמו למיתה, והוא מסר עצמו למיתה, הרי זה מתחייב בנפשו. ואם כן מאחר ונפסקה ההלכה שאין אדם חייב למסור עצמו לספק סכנה גם כשמציא חברו מסכנה ודאית, אם כן אסור לו לנסות להציל ולהיות ח"ו בגדר "מתחייב בנפשו". אכן נראה שדברי הרמב"ם באדם פרטי שגוי אונס באיום מוות את ישראל לעבור על אחת ממצוות התורה שההלכה בהם 'יעבור ואל ייהרג', ובזה אם סיכן הישראל עצמו למיתה הרי זה מתחייב בנפשו. אולם בענייננו שבא להציל ומשליך בטחונו בה' שינצל מהסכנה, כי מגמתו להציל חיים, רשאי.

[ב] הרדב"ז (ח"ג סימן תרכז/אלף-נב. פתחי תשובה יור"ד סימן קנז ס"ק טו) כותב: "אם יש ספק סכנת נפשות (למציל) הרי זה חסיד שוטה וספיקא ידיה עדיף מודאי דחבריה". ומדבריו משמע שאין מקום להחמיר. אכן יתכן שדבריו אמורים בראובן הרוצה לקטוע ידו כדי להציל את שמעון מהריגת השלטון, שזה ודאי הפסד עצום למציל, להפסיד יד, ובנוסף לכך גם נשקפת לו סכנת חיים, בכה"ג הרי חסיד שוטה. אבל להיכנס לסכנה כזו כשליבו אומר לו שהוא לגמרי ינצל, אין זה חסיד שוטה, ומותר.

אולם מצינו לכמה מרבתינו שחידשו שבמקום "הצלת רבים" יש להשתדל יותר בהצלה, וכמו אסתר המלכה שסיכנה עצמה בבואה לפני אחשוורוש, למען הצלת כלל ישראל, ככתוב (אסתר ד, טז) "וַיִּכְנֹן אֲבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא כָדַת וְכִאֲשֶׁר אֶבְדָּתִי". כמבואר ב"זר זהב" (על 'איסור והיתר הארוך' הלכות פיקוח נפש כלל נט אות כח), וב"קובץ שעורים" (ח"א כתובות סימן ט). ולדבריהם גם בעת מלחמה שהצלת ציבור לפנינו, יש לכל אחד למסור את נפשו.

ובפירוש כתב זאת ה"ספרי דבי רב" הגאון רבי דוד פארוז זצ"ל (בעל ה"חסדי דוד" על התוספתא), שהנה בהיותנו ב'מחנה' המלחמה הוזהרנו "ונשמרת מכל דבר רע", וכתב ה'ספרי' (דברים פסקא רנד) "לרבות עבודה זרה ושפיכות דמים וקללת ה'". ותמה ה"ספרי דבי רב" מה נשתנה ה"מחנה" שבאה עליו אזהרה מיוחדת על אלו דוקא, הרי בכל עת ובכל זמן גם לא במחנה צריכים להיזהר משפיכות דמים וע"ז? ותירץ שהתורה באה להזהיר אפילו על דברים שאינם אסורים אלא מדרבנן משום הרחקה מהעבירה. וכגון ב"שפיכות דמים", לא בא הכתוב להזהיר שלא יהרגו איש את אחיו, אלא שאם רואה גוי שבא להרוג את אחיו, לא יעלים עיניו ולא יעבור על "לא תעמוד על דם רעך". ואף על גב דמשים עצמו בסכנה גדולה כאשר הנכרים מרובים ויקומו עליו, ובעתות שלום פטור מלהסתכן ולהציל, אף על פי כן בשעת מלחמה חייב להסתכן ולהציל, עכ"ל.

ד. המצב כיום מוגדר כ"עת מלחמה"

והנה מאז ביסוס הישוב היהודי בארצינו הקדושה, ובפרט מהעת אשר בחמלת ה' עלינו זכינו כי "בְּהָרַץ צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה..." (עובדיה א, יז), כפי שחזה ברוח קדשו מרן החפץ חיים זיע"א. הרימו שונאינו ראש, ופראי אדם מרצחים שפלים חותרים בכל דרך לשפוך דם יהודי נקי רח"ל. ולענ"ד המצב הזה בארצנו הקדושה מוגדר כ"עת מלחמה", ובפרט כדוגמת הטבח האחרון באלעד, שכל עיני העולם היו נשואות למוקד הפיגוע, וכל העולם דן בדבר. ובחמלת ה' עלינו נתפסו הרוצחים, דבר שהכה גלים והדהד בכל העולם כולו, והוא בס"ד ירתיע ויניא את המחבלים להפיק זממם.

ומכיון שכך שהמצב בזמן פיגוע הוא כ"עת מלחמה", ממילא כללי ההיתר להיכנס לסכנה כדי להציל נפגעים, ובעוד שבימים רגילים, אסור להיכנס לסכנה, וחיך קודמין, כעת ב"עת מלחמה" מותר להיכנס למקום הסכנה ולמצוה גדולה תיחשב.

אכן ברור הדבר שהחכם עיניו בראשו, ועל הכוונן לשקול היטב את המצב בזירת הפיגוע, האם אחוזי הסכנה גבוהים, ויש חשש שהמרצחים יגיחו לפתע. [וכמו מציל המתכוון לקפוץ לים סוער כדי להציל טובע, שאומד את מצב זרמי גלי הים, אם יוכל להם]. אולם לאחר שכבר אירע הפיגוע, אלא שמבחינה אנשי הצבא מוגדר ה'שטח' כמסוכן מבחינה בטחונית, למצוה גדולה ייחשב הצלת הנפגעים. [והרי עינינו הרואות שאנשי הצבא והמשטרה גם מסיירים בחוצות קריה בעת ההיא].

ועתה נשוב בפרטות לשאלות שהעלו המתנדבים היקרים:

לשאלה א - כונן שהגיע למקום הפיגוע, ומודיעים לו שמחבלים מסתובבים עדיין בשטח, ויש חשש גם לחייו. מה עליו לעשות?

תשובה:

במקרים (1) (2) כשעדיין לא התחיל לטפל, או כשהתחיל לטפל בפצוע קל שאין חשש לחייו. התשובה אחת היא: מעיקר הדין מותר לכוון לעזוב ולברוח, כי גם אם מפסיד מצוה של 'הצלת חיים', אולם אין לו חטא של 'לא תעמוד על דם רעך', ובפרט כשהוא נתקף בפחד. אמנם אם רוצה להתמסר ולטפל, רשאי, ולמצוה גדולה ייחשב, מכיון שזו "עת מלחמה".

אולם במקרה (3) כשהתחיל כבר לטפל בפצוע קשה שיש חשש לחייו, יש לדעת שלפעמים מעיקר הדין אסור לו לעזוב. וכגון שהפסקת הטיפול באמצע, תגרום להתדרדרות מצב הפצוע עד מוות. ונמצא שה'כונן' ייחשב ח"ו לשופך דמים, (כמבואר בתשובה לשאלה ב). ואז אסור לכונן לעזוב.

לשאלה ב - כונן שהגיע לטפל בפצוע קשה, ומודיעים לו שיש עוד פצוע לידו, ונראה שהפצוע הראשון בו הוא מטפל, לא יחזיק מעמד. האם רשאי לעזוב את הפצוע כדי לטפל בפצוע השני?

תשובה:

הכלל בהצלה שעומד מול הכונן הבא להציל, הוא: להציל כמה שיותר 'חיים'. הן 'בכמות' הנפגעים, והן 'באיכות' היינו שפעולות ההצלה יצילו ויביאו את הנפגע בס"ד ל'חיי עולם'. ולא רק ל'חיי שעה' רח"ל. ולכן ברור שיש להקדים תחילה את הטיפול במי שסיכוייו הם ל'חיי עולם'. ואם התחיל לטפל ב'חיי שעה' ורואה או מוזעק לטפל ב'חיי עולם', נראה שההוראה כך היא:

1. אם הכונן התחיל לטפל ב'חיי שעה' שלא כדין, וכגון שבאותה עת היה לפניו גם פצוע שסיכויי הצלתו הם ל'חיי עולם'. והיה עליו לטפל תחילה ב'חיי עולם'. צריך לעזובו ולעבור לטפל ב'חיי עולם'. ובפרט כשמדובר בהצלת רבים.

2. אולם אם בשעה שהתחיל לטפל ב'חיי שעה' נהג כדין, וכגון שהיו מספיק כוחות הצלה בשטח שטיפלו בנפגעים קשה, ורק אח"כ נוצר מצב שהתדרדר מצב אחד הפצועים קל והפך להיות פצוע קשה שחייו בסכנה מידית, באופן זה נראה שאסור לו לעזוב את ה'חיי שעה'.

3. וכן אם בעקבות הטיפול הרפואי ב'חיי שעה', התדרדר יותר מצב הפצוע. כגון שהמציל חורר לו בקנה כדי להנשימו, ואם יעזבנו כמות שהוא, ימות. הרי הוא 'שופך דמים', ואסור לעזובו.

4. פצוע שנפגע בוריד בצוואר, ודם רב ניגר ארצה, והכונן שהגיע הניח מיד את אצבעו על הוריד הנפגע, וחסם באצבעו את הדם, עד שיגיע חובש. והסרת האצבע תגביר את קילוח הדם, ותדרדר את מצבו. אל ירפה ממנו לבל יחשב ח"ו כ"שופך דמים", וכמבואר בספרנו "שיעורי תורה לרופאים" (סימן קסא כרך ג עמוד 68-70. ובסימן תכה כרך ו עמוד 419).

אולם מאחר ואין הסרת האצבע נחשבת כמעשה רציחה ממש כמבואר בהערה², לכן נראה שאם על ידי שימשיך להניח את אצבעו על הוריד, תהא הצלתו ברורה, אל יסירנה. ואם בין כך הצלתו מוטלת בספק, ולפניו יש נפגעים בינוניים רבים שהצלתם ודאית, יתכן שמעיקר הדין רשאי להסיר האצבע, כדי לטפל באחרים, כי היא מוגדרת כ"פעולת הצלה", וצ"ב.

לשאלה ג - כונן שהגיע לטפל בפצוע קשה, ומודיעים לו שהרבה ילדים מסתובבים בשטח. מה עליו לעשות? האם לא להתייחס לילדים שסביבו, ולהמשיך לטפל, למרות שעלול להיגרם להם טראומה בעקבות המראות הקשים? ומה קורה כאשר הם ילדיו?

תשובה:

יש לטפל קודם בפצועים, ולא להתעסק בהרחקת הילדים, כולל ילדיו שלו. ואמנם נזקי הנפש חמורים מאד [ופעמים עלולים לבוא עד מצב של פיקוח נפש], אולם הצלת חיים קודמת לבריאות הנפש, ובפרט שלטראומות נפשיות יש טיפול, ואילו ל'חיים' אין תחליף. ולכן אל יתעכב ויטפל בפצועים.

² א. מאחר ולא הוא זה שפגע בצוואר, אלא אחרים פגעו בו, וכל זמן שהרופא לוחץ באצבעו, נחשב כחולץ ומציל, ובהצלה מתמשכת, וכשמסיר אצבעו הרי הוא דומה למפסיק להנשים או מפסיק לעסות את הלב, ופטור מדין רוצח. ב. הרופא המסיר את אצבעו והדם ניגר החוצה ומת, פטור, משום שלא עשה מעשה בגופו של הפצוע, אלא רק הסיר אצבעו. ג. יתכן שרק קילוח הדם הראשון נחשב שיוצא מכח הסרת האצבע, ובו אין כדי להמית. משא"כ שאר המשך קילוח הדם נחשב ל'כח שני', וצ"ב.

לשאלה ד - כונן שהגיע לטפל בפצוע קשה, ובא פרמדיק ואומר לו שעליו לעזוב את המקום ולטפל בפצוע אחר. האם להישמע לו?

תשובה:

נקדים ונאמר: באופן כללי בסדר הקדימה בהצלת נפשות, על הכונן לטפל תחילה בנפגע הראשון שנקרה לפניו, ללא קשר למצבו, כי "אין מעבירין על המצוות" (פסחים סד ע"ב, יומא לג ע"א). אולם כשיש במרחק ממנו פצוע במצב קשה שהטיפול המהיר והמידי יצילו לחיים, לכאורה באנו למחלוקת הפוסקים האם 'מעבירין' על מצוה 'קלה' כדי להתעסק תחילה במצוה ה'חמורה'. ומבואר במשנ"ב (סימן צ ס"ק כח) ובאר היטב (שם ס"ק יא) שגם בכה"ג אין מעבירין.

אמנם כאשר הוראת הפראמדיק היא בצדק, כי בדק היטב את נתוני השטח, והפצועים האחרים ינצלו בוודאי לחיים, ישמע לו, ויקבל שכרו. כיון שהצלת רבים קודמת לאיסור 'אין מעבירין', וסביר להניח שהוראת הפרמדיק היא אחרי בדיקה מקצועית של השטח. וכך משמע מדברי המשנ"ב שמקדימין להציל את ה'ודאי' לפני ה'ספק', שכתב (סימן שלד ס"ק סח) בסדר קדימה בהצלה "בריא ומסוכן, בריא קודם".

אולם אם הכונן כבר התחיל לטפל בפצוע קשה, והפסקת הטיפול תגרום להתדרדרות במצבו (כנ"ל בתשובה לשאלה ב), אל ישמע לפרמדיק ולא יעזוב את הפצוע בו הוא מטפל. כי בעזיבת הפצוע הוא נחשב ל"שופך דמים".

לשאלה ה - כונן שהגיע לטפל בפצוע שהחזיק שני ילדים והוא מדמם, ולכאורה נראה שהפציעה קלה, והוא רץ לפצוע אחר, ולאחר זמן, כאשר חזר לפצוע הראשון, ביקש הפצוע שיקחו את ילדיו כי הוא מרגיש שהוא מתמוטט ועומד לאבד הכרה, ובאמת כך קרה. וכרגע מצבו קשה מאוד והיה אנוש בשבת, והכונן מרגיש יסורי מצפון האם נהג כראוי. מה עליו לעשות?

תשובה:

הכונן פטור מכל, ואין צריך לעשות כלום. כי מאת ד' היתה זאת, והיא נפלאת בעינינו, ואל יחשוב על כך, ולא תוטרד מנוחת נפשו, כי אין בו כל אשמה. כי שהרי בשעת מעשה היה הכונן "עוסק במצוה", והמצוה היא להציל כמה שיותר לחיים, ואין לפניו רב ומורה הוראה במקום שיורה לאלתר על כל מקרה במי וכיצד לטפל, והכונן עושה ע"פ שיקול דעתו המקצועית וניסיונו בתחום, וכיון שבאותה שעה החליט לעזובו מתוך שיקול נכון של 'הצלת חיים' אחרים וודאים ודחופים, הרי שנהג אז כשורה, ומה שאירע אחר כך מאת ה' היא. והקב"ה ישלח דברו וירפא את הפצועים במהרה, וישובו לאיתנם כבתחילה.

לשאלה ו - מה עם קבורת הבגדים שהתמלאו בדם של פצועים ואולי גם חללים?

תשובה:

מספק טעונים קבורה. ויקברום בצד, ולא עם הבגדים הספוגים בוודאי מדם הקדושים.

דברי חיזוק ועידוד

בזמירות שבת (לסעודה שלישית) מזמרים כל בית ישראל "בְּבֹאֵי מֵאֲדָוִם תִּמְוֶץ בְּגָדִים, וְכַח לֹךְ בְּבִצְרָה וְטָבַח לֹךְ בְּבֹגְדִים, וְיִזְנֶה נֶצֶחַם מִלְּבֹשָׁיו לְהַאֲדִים..." הקב"ה בעצמו ינקם נקמת עמו ודם עבדיו השפוך. למרות שכביכול בגדיו יוכתמו בדם. ופיוט זה ביסודו מדבר לאותם כונני הצלה מסורים להציל חיים, וידיהם ובגדיהם המוכתמים בדם, הם לבוש הגנה, עליהם ועל עם ישראל.

גם על יעל משבח הכתוב (שופטים ה, כד) "תִּבְרַךְ מְנַשִּׁים יַעֲל... מְנַשִּׁים בְּאֵהָל תִּבְרַךְ", על מסירותה למען הצלת עם ישראל בכך שהתחכמה והרגה לסיסרא, על ידי שריסקה את גולגולתו ביתד האהל, ובוודאי זהו מחזה שקשה לראות (ובפרט לאשה), אולם הכותב משבח כי זוהי הצלת עם ישראל. וכן בענייננו כאמור בראשית דברינו כעת זו "עת מלחמה", וההתעסקות המהירה של הכוננים המסורים, מחזקת את לב האומה הישראלית.

וידעו נאמנה כל המסייעים בהצלה, כי נשמות הקדושים הי"ד, ימליצו טוב בעדם. ולמי יכיר המלך טובה אם לא למי שטיפל בבנו להצילו, קל וחומר מלך מלכי המלכים הקב"ה שיטיב עם בניו רחומיו שהתאמצו במסירות גוף ונפש להציל ככל היותר חיים.

יהי רצון שנזכה במהרה לגאולה השלימה ויקוים לעינינו החזון (דברים לב, מג) "הֲרַגְנוּ גוֹיִם עִמּוֹ כִּי דָם עֲבָדְיוֹ יָקוּם וְנָקָם יֵשִׁיב לְצָרְיוֹ וְכַפֵּר אֶדְמָתוֹ עִמּוֹ", אמן.

** *** **

שמענו מפרופ' התורני סודי נמיר שליט"א, מומחה ברפואה דחופה, כמה הערות בנידון, ואלו דבריו:

1. כלל ראשוני בפצועי ראש רח"ל, הוא: שאין בשטח מה לעשות, והדבר הכי חשוב שיש לעשות הוא להעלות את הפצוע לאלונקה ולשולחו כמה שיותר מהר לבית חולים, ואם יש לעשות טיפולים בשטח, יש לעשות זאת בתוך האמבולנס בדרכו לבית החולים.
 2. הטיפול הדחוף ביותר בפצוע ראש היא עצירת דימום, והיא חובה ראשונית, וכאן לצערנו – כנראה מחמת המחזות הקשים – רק חבשו את הפנים ללא עצירת הדימום. ויש פצוע שבא לבית החולים רק בטיפת דמו האחרונה, וב"ה ניצל.
 3. לשאלה ג – מניסיון אישי גם בטיפול הצלה דחופה בשטח הפיגוע, על המטפל להיות מרוכז כולו במטופל, ולא במה שקורה מסביב (עם הילדים וכדומה). ויידע המטפל שבאותה שעה יש לו סייעתא דשמיא ושמירה עליונה שלא ינזק לא הוא ולא בני ביתו.
 4. לשאלה ה – הניסיון יורה שבכל פעם שמתעוררים חילוקי דעות, אודות העדפות בטיפול במי לטפל (וכן דרכי הטיפול), יש להישמע למוסמך, ולא להיגרר לויכוח. הן מצד כי בעת הויכוח וחילוקי הדעות מאבדים זמן יקר של הצלת חיים, והן שהויכוח עלול להביא לשיבוש הליכים בדרכי ההצלה, ולכן ראוי ועדיף להיכנע.
- וגם אם נראה לאחד המטפלים בשטח שניתנות הוראות פחות רצויות, ומי שמצווה על האחרים הוא פחות בכיר ומוסמך, גם למטפל הוותיק עדיף להיות כנוע לאחר, ולא לנהל "מאבק שליטה", מכיון שהויתור והכניעה תוביל לשיתוף הפעולה הטוב ביותר ולפינוי הזריז כנדרש במצב כזה.

** *** **